

lettségének fokára és sok minden egyéb tanítástani adottságára is. A nyelvtanfolyamok hallgatói, szemben a középiskolai tanulókkal, többnyire felnőttek, vagy legalább is túl vannak már a serdülés izgalmain. A tanfolyam növekedésében egy nyelvnek megtanulására beállított akarati diszpozíció nem olyan szétfolyó, mint a *sok tárgy egyidejű* tanulására szorított középiskolai diákokban stb. A tanfolyamon talán jól beválik, hogyha a munka egészen a tanított idegen nyelven folyik. Itt a begyakorlás fontos fázisából talán többet lehet rábízni a tanuló önállóságára, mint a gimnáziumban. Ha az új tanterv mind-egyről, tehát a tanuló tanítástani adottságairól nem feledkezik meg, akkor bizony a módszer-kérdése nehéz dió. Erre mutat a módszer történeti fejlődése is. Vegyük példának a franciaországi középiskolák életéből, mert itt igen jellegzetesen tárul elénk a módszer tapogatózó kialakítása. (Teljes képet ad erről Ch. M. Garnier „L'École Française de l'enseignement des Langues vivantes” c. tanulmánya az Intern. Zeitschrift für Erz. legutóbbi számában.) 1902-ig a szövegfordítás avult eljárásával többen próbálták felvenni a küzdelmet. Már 1865-ben elhangzik Duruy programjában a nálunk ma felkapott jelszó: „peu de grammaire, mais beaucoup d'exercices parlés”. Ez hozta magával a direkt módszert az 1902-ös tantervben, amely sok próbálkozás és módosítás után végre, 1925-ben a két szélsőséget kiegyenlítő „klasszikus megoldás”-hoz vezetett, a *kétnyelvű módszerhez*. A szövegnek a tanított idegen nyelven folytatott magyarázatát és feldolgozását felváltja az anyanyelven történő „explication de texte”. Ez a szövegfordítást helyettesítő anyanyelvi magyarázat az órái változatossá teszi, a hullámzó figyelemerősséghez alkalmazkodva pihenőket biztosít, az idegen nyelvű feldolgozás megérté-

sének ellenőrzéséül szolgál stb. Véleményünk szerint ez az anyanyelvi pihenőkkel megszakított és élénkített eljárás különösen azért figyelemreméltó, mert megfelelően rugalmas és így a középiskolai tanuló fejlettségéhez, korához jól alkalmazkodó.

Az új tantervtől várunk gondos utasításokat a *hallott beszéd* megértését támogató eljárások és eszközök rendszeres kihasználására is (grammofon, rádió, hangos film). Várjuk az óraszám megfelelő mennyiségű megállapítását és évfolyamonkénti helyes elosztását. Várjuk az új tantervhez, mint minden nehéz tanítási feladat megoldásának kulcsát, az új tanárképzést és a bölcs gondoskodást a modern nyelvek tanárainak rendszeres továbbképzéséről. És végre — last, but not least — várjuk az új tanterv *maradandóságát*, az eddigieknél hosszabb életét, mert ez is pedagógiai követelmény, a fentiekkel együtt ez is a modern nyelvek tanítási sikerének egyik fontos követelménye.

p. z.

Öngyilkos gyerekek — szülők az útvesztőben. (Az Ujság 1937. február 21-i számából.) *Máday István* egyetemi magántanár ad választ a fenti című cikkben arra a kérdésre, hogy a mind gyakoribb diák-öngyilkosságokkal kapcsolatban milyen álláspontra kell helyezkedniök az iskolai nevelőknek és elsősorban a szülőknek. — Miként a történelem folyamán felszabadultak egyes társadalmi osztályok és mintegy két évtizeddel ezelőtt a nő, úgy ma már *felszabadult a gyermek* is, s ezt a gyermeket nem lehet többé a szigor és tekintély elve alapján nevelni. A konfliktusok elkerülése végett „a felszabadult gyermeknek megfelelő eszközökkel” kell nevelni a ma gyermekét. Aki „nem tud szigor nélkül nevelni, az egyáltalában nem tud nevelni”, s nevelése csak árt a gyermeknek, mert félelmet

kelt benne, ami valójában a legtöbb bajnak az okozója. Az öngyilkosságok egy részét is ez okozza: a felszabadult gyermek „üldözött vadnak” érzi magát. „Folyik a nagy *hajtóvadászat*, egyik oldalon befogja az iskola, ahol — sajnos — legtöbb esetben csak tanítanak, de nem nevelnek, másik oldalán ott a szülői fegyelem és szigor, a kör egyre jobban bezárul és a végén a gyermek már csak egyetlen nyílást lát, ahol kiszabadulhat a körből: a halált.” Az azonban bizonyos Máday szerint is, hogy ezek a gyermekek mind idegbetegek, neurotikusok, de épen a fenti „hajtóvadászat” következtében lettek azokká. Ezekben a gyermekekben ugyanis az állandó szidás és a meg nem értés következtében kifejlődik a „fogytékossági érzés”, nem tudják értékelni önmagukat, elveszítik önbizalmukat s úgy látják, hogy csupán a halál által szabadulhatnak meg ebből a bizonytalanságból. Alapjában erre az okra vezethető vissza az öngyilkosságnak az a formája is, amikor a gyermek öngyilkosságával akarja bebizonyítani, hogy igen is van benne érték és ezt egy — szerinte — hősi gesztussal, életének eldobásával igazolja. Végül a neurózis okozta öngyilkosság harmadik fajtája a „közönségnek szóló” öngyilkosság, amit azzal a gondolattal követnek el, hogy vajjon mit szólnak hozzá a szülők, a tanárok, az osztálytársak.

Az öngyilkossági járvány megakadályozásának első feltétele Máday szerint annak a felismerése, hogy „a mai gyermek más, mint a régi.” Ennek megfelelően szánítani kell a nevelésből a „szigor és tekintély elvét”, de a túlzott kényeztetést is, s a nevelőknek a gyermekeket „*magukkal egyenrangúnak és egyenértékűnek*” kell tekinteniök. A szülők tanuljanak meg nevelni, a tanítók és tanárképzést is meg kell reformálni, tág teret biztosítva a gyermeklélektan tanulmányozásának. Végül ideg orvos-

pszichológusokat is alkalmazzanak iskolaorvosokul. Minden bajnak a legfontosabb orvossága pedig: az idegbeteg gyermekeknek szakorvosokkal való gyógyítása.

Sok tekintetben igazat kell adnunk Máday Istvánnak, egyes megállapításaival azonban nem érthetünk egyet. Ha elismerjük is azt, hogy a mai gyermek más mint a régi, a felszabadult gyermek fogalmát kissé túlzottnak kell tartanunk. A mai válságban és nyomorúságos helyzetben a gyermek sem tud annyira gyermek lenni, mint a régi s már abban a korban ránehezedik az élet sok gondja, amelyben régebben a tanuláson kívül semmivel sem kellett törődnie. Ebből a szempontból tényleg felszabadult a gyermek, illetőleg korábban lett „*felnőtt*”, mint kellene, de nem minden téren s ez még nem jelenti azt, hogy mindenben ennek megfelelő jogokat vindikálhat magának. Ma más a korszellem, más az egész környezet, amelyben a gyermek él, mások a felnőttek, akiknek a példája a gyermek előtt áll. Más a gyermek körül az egész légkör, más az erkölcsi felfogás, nem csodálkozhatunk tehát, ha más a gyermek is.

Inkább ezekben, a gyermek életkörülményeiben és a korszellemben kereshetjük a diák-öngyilkosságok okát s nem a szülőknél, még kevésbé az iskolában. Az kétségtelen, hogy az öngyilkos gyermekek mind idegbetegek, de nem a fenti „hajtóvadászat” következtében. El kell ismernünk, hogy hathat a gyermekre ebben az irányban a szülők magatartása, a családi élet milyensége is, de nem lehet ezt általánosítani. Mert, ha elfogadjuk azt, hogy a szülő a szigoron és tekintélyen kívül „más eszközöket nem ismer a nevelésre”, akkor ezzel kizárjuk a szülői szeretet lehetőségét is. Hiszen éppen ez az a tényező (a hivatásos nevelőkben pedig az u. n. „*pedagógiai szere-*

tel"), amely megóvja „a komoly szigor a brutalitástól és a türelmetlenségtől.”¹ És éppen ez a szeretet vezet sok esetben kényeztetésre s gátolja meg az iskola komoly nevelő munkáját.

Pedig „a szeretetnek csak más nevelői ráhatásokkal együtt van meg az a nevelő ereje, mely visszatartja a nevelőt a túlságos engedékenységtől s biztosítja a nevelés következetes komolyságát.”² Nem lehet tehát teljesen elvetni a szigor és tekintély elvét, mert „kényszerítő és gátló eszközök nélkül soha sem lesz elképzelhető a nevelés.”³ Az természetes, hogy nem szabad a gyermekben félelmet keltetni, de feltétlenül szükséges a tisztelet, amelyet a nevelő tekintélyének kell kiváltania. Ennek a tekintélynek „valódi tekintélynek” kell lennie, amely nem nyugodhatik, „csak a külső erőhatálon” vagy a hivatali felsőbbbségen, hanem a nevelő „erkölcsi és szellemi felsőbbbségéből” kell fakadnia.⁴ Ezt a tekintélyt nem lehet száműzni a nevelésből, sőt ha ezzel nem tud hatni a nevelő, akkor az igazságos büntetésnek sem lehet elmaradnia.⁵

Már a tekintély elvéből is, de a nevelés fogalmából is következik, hogy a nevelő nem tekintheti a tanítványt magával „egyenrangúnak és egyenértékűnek.” Mert ha ézi elfogadjuk, akkor

¹ Várkonyi Hildebrand, Nevelés és gyakorlati lélektan. A pedagógiai szeretet. A Cselekvés Iskolája. V. évf. 5—6. sz.

² U. o.

³ Várkonyi Hildebrand, Nevelés és gyakorlati lélektan. — A büntetés és jutalmazás. A Cselekvés Iskolája. V. évf. 1—2. sz.

⁴ Várkonyi Hildebrand, Nevelés és gyakorlati lélektan. — A tekintély. A Cselekvés Iskolája. V. évf. 3—4. sz.

⁵ L. erre vonatkozólag a 3. sz. alatt idézett cikket.

ezzel kizárjuk a nevelés lehelőségét is. A nevelés ugyanis oly tevékenység, melyben „a fejlettség magasabb fokán lévők céltudatosan és tervszerűen alakítják a kevésbé fejletteket, amíg az alakítást az önállóság ki nem zárja.”⁶

Végül azt sem hagyhatjuk szó nélkül, hogy az iskolában „legtöbb esetben csak tanítanak, de nem nevelnek.” Egyik, a középiskolai tanárságot ért hasonló támadással kapcsolatban Kardován Károly mutatott rá, hogy a középiskola mindenkor hivatása magaslatán áll.⁷ És ugyanúgy megteszi kötelességét minden iskolafaj és minden nevelő is. A sorozatos támadások azonban, melyek főként a napilapok hasábjain látnak napvilágot, nagy mértékben gátolják az iskola céltudatos nevelő munkáját. Mert mi történik akkor, ha egy ilyen cikket, mint a fent ismertetett is, elolvas egy tanuló s az „egyenrangúság és egyenértékűség” elve alapján a maga „felszabadult” mivoltának megfelelő jogokat és bánásmódot követel azoktól, akik „hajtóvadászatot” rendeznek ellene? Hogyan nevelje az iskola ezt a „felszabadult” gyermeket?

Szalkai Zoltán.

Történelmi nevelés címen írt cikkében (Pesti Napló 1937. febr. 21-i sz.) Ambrózy György azt fejtegeti, hogy a mai válságból kivezető út megtalálása lenyegeben pedagógiai probléma; ez az út: az új nemzedék célszerű nevelése. A nemzeti tradíciókat elhanyagoló és a mult kultúrártékeit meg nem becsülő közönségesség és alacsonyrendűség uralomrajutasának meggátálása érdekében korszerűen meg kell reformálni a nevelést. A „magasabbrendű korszellem” kialakítása céljából az új nevelésnek „a kollektív és egyéni nevelés paralogiz-

⁶ Imre Sándor, Neveléstan. 22. l.

⁷ Orsz. Középisk. Tanáregy. Közöny, LXX. évf. 5. sz.